

Problematic Aspects of Differentiating Operative-Investigatory Activities And Covert Ininvestigative Actions

Ilia Khutsishvili

*PhD student at School of Law at the New Vision University,
Inspector of Especially Important Cases at The Ministry Of Internal Affairs Of Georgia*

Email: ilia_khutsishvili@yahoo.com

ABSTRACT

Law enforcement agencies (Ministry of the Internal Affairs, Prosecutor's Office, State Security Service, Investigation Service of the Ministry of Finance, etc.) are the structures in the closest links with the constitutional rights, as their competence covers carrying out covert investigative or operative-investigatory measures to solve a crime or prevent specific illegal act. Thus, controlling their power has great importance for protection of human rights and preventing unreasonable intervention in those rights.

In order to avoid unjustified restrictions on the interests of individuals on behalf of the public interest, it is important that law enforcement agencies' operative-investigatory activities and investigative powers and practices be developed so that the balance between private and public interests is protected by law.

Power limits of law enforcement agencies, that are stated by law, as well as their actions, are the indicators of the democracy and the protection of human rights in a state.

Legal State refers to creating the legal mechanism that actually ensures existence of the rule of law and protection of constitution. In Georgia, as well as in developed countries with democracy, protection of security and order is ensured by state bodies, mostly by law enforcement agencies.

The addition of covert investigative actions to the Criminal Procedure Code has divided operative-investigatory measures, and the Procedure Code has specified operative-investigatory activities in the form of covert investigative actions that require a court ruling. Accordingly, the legal grounds for their implementation are unclear in some cases, so it is important to separate the operative-investigatory activities on the one hand, which is conducted before criminal prosecution and regulated by the Law of Georgia On Operative Investigatory Activities, and covert investigative actions on the other hand, that is regulated by the Criminal Procedure Code.

Within the framework of the paper, along with the legislation of Georgia, the goal of the work is the discussion of legislative and procedural regulation of operative-investigative and covert investigative actions of Germany and Lithuania.

Historical, formal-logical and comparative-legal methods are mainly used in the work.

KEYWORDS: Activities, Procedural, Regulation

შესავალი*

2014 წლის 1-ელ აგვისტოს მნიშვნელოვანი ცვლილება შევიდა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში და კოდექსს დაემატა ახალი XVII თავი – ფარული საგამოძიებო მოქმედებები. აღნიშნული ცვლილებით ბუნდოვანი გახდა თუ რა შემთხვევაში უნდა გამოიყენო „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონში მითითებული დონოსიები და რა შემთხვევაში საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ფარული საგამოძიებო მოქმედებები.

ნაშრომში, საქართველოს კანონმდებლობასთან ერთად, განხილულია გერმანიისა და ლიეტუვას ოპერატიულ-სამძებრო და ფარული საგამოძიებო მოქმედებების საკონომდებლო და საპროცესო სამართლებრივი რეგულირების საკითხები. აღნიშნული საკითხების კვლევისას ძირითადად გამოყენებულია ისტორიული, ფორმალურ-ლოგიკური და შედარებით-სამართლებრივი მეთოდები.

ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ისტორიული წინამძღვრები

ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობას უძველესი ისტორია აქვს. ფარული მეთოდებით ინფორმაციის მოპოვება და თა-

ნამდებობის პირთა ინფორმაციული უზრუნველყოფა, უძველესი პერიოდიდან მოყოლებული, სახელმწიფოს მმართველთა ხელში, მნიშვნელოვანი საშუალება იყო სახელმწიფოს უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის. დღევანდელი სახით არსებული ოპერატიული დონოსიები, ისტორიულად, სხვადასხვა სახელწოდებით მოიხსენიებოდა.**

საქართველოში მსტოვრობად მოხსენიებული საქმიანობის ორგანიზება და ჩამოყალიბება წარმატებით განხორციელდა დავით IV აღმაშენებლის მეფობის დროს. შექმნა „მსტოვართა“ მძღვარი აპარატი, რომლის მეშვეობითაც, დავითის დროის ისტორიკოსის აზრით, „მეფემ თვით მონაზვნების ბოროტი და კეთილი საქმეებიც კი იცოდა“.¹

ტერმინი, „ოპერატიული საქმიანობა“, სამართალდამცავ ორგანოებში, როგორც დანაშაულის გამოძიების და მისი თავიდან აცილების მეთოდი, საქართველოში საბჭოთა პერიოდიდან იღებს სათავეს. დღევანდელი სახელწოდებით არსებული ტერმინი, „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა“, კანონმდებლობაში პირველად გამოიყენეს საბჭოთა კავშირის პერიოდში, 1958 წელს.² თავდაპირველად, ოპერატიული საქმიანობა დანაშაულის გამოძიების არაფორმალურ მექანიზმად ითვლებოდა,³ როგორც ა.ბაქრაძე აღნიშნავს „ოპერატიული საქმიანობა ემსახურება წინასწარი გამოძიების ინტერესებს, უზრუნველყოფს მის გახსნას,

* ნაშრომში გამოთქმული მოსაზრებები და დასკვნები ეკუთვნის ავტორს და არ გამოხატავს რომელიმე ორგანიზაციის ან უწყების ოფიციალურ პოზიციას.

** ისტორიულ წყაროებში, თანამედროვე სახით არსებული ოპერატიული საქმიანობა მოიხსენიებოდა როგორც „მზვერავთა საქმე“, „ჯაშუშობა“, „მსტოვრობის საქმე“, „შპონაჟი“ და ა.შ. იხ: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, 1990. ნაკვეთი მეორე, მ-ჰ, თბილისი: გვ. 1268.

1 ლორთქიფანიძე, მ., 1979. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. გვ. 223-224.

2 ბაქრაძე, ა., 1977. საპროცესო გედამხედველობა და დამნაშავეობასთან ბრძოლა. თბილისი: საბჭოთა საქართველო, გვ. 125.

3 Базарбаев, А. С., 2011. Криминалистические основы оперативно-розыскной деятельности. Журнал: Вестник КазНПУ. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://articlekz.com/article/10356>

... იგი პროფილაქტიკური ხასიათისაა და მიმართულია მოსალოდნელი დანაშაულის აცილებისკენ.⁴

დღესდღეობით მოქმედი, „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებამდე, მიიღეს ორი საკანონმდებლო აქტი, ეს იყო „პოლიციის შესახებ“ საქართველოს რესპუბლიკის 1993 წლის კანონი, ხოლო შემდეგ კი, 1998 წლის „სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.“ 1993 წლის „პოლიციის შესახებ“ საქართველოს რესპუბლიკის კანონის მე-2 მუხლის თანახმად, დანაშაულის პრევენცია, უშუალოდ, პოლიციის ორგანოების საქმიანობის ნაწილად მიიჩნევა.

1993 წლის „პოლიციის შესახებ“ საქართველოს რესპუბლიკის კანონში და 1998 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში განსაზღვრული რეგულაციებით, კანონმდებელმა დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის სხვადასხვა მექანიზმი შექმნა, როგორც დანაშაულის პრევენციის, ასევე, უკვე ჩადენილ დანაშაულზე საპროცესო რეაგირების მხრივ. ამ პირობებში, ოპერატიული საქმიანობის ფუნქცია, კიდევ უფრო ბუნდოვანი გახდა.⁵

ფარული საგამოძიებო და ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა განხორციელების სამართლებრივი საფუძველი

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებების მიუხედავად კვლავ ძალაშია 1999 წლის საქართველოს კანონი, „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“.

სხვადასხვა ქვეყნის სამართლებრივ სისტემებში ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის საკანონმდებლო რეგულირების ორი ძირითადი მოდელი არსებობს, რომელიც პირობითად მოიხსენიება პოსტსაბჭოურ და დასავლეთევროპულ მოდელებად.⁶ მაგალითად, გერმანიაში ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა და ფარული საგამოძიებო მოქმედებები დარეგულირებულია გერმანიის* სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით,⁷ ხოლო პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოსა და ლიეტუვაში,⁸ ზემოაღნიშნული საქმიანობა, ცალკე, ნორმატიული აქტით – „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ კანონით რეგულირდება.

4 ბაქრაძე, ა., 1986. საბჭოთა სამართალი. 2, გვ. 19.

5 გვასალია, თ., 2019. ოპერატიული საქმიანობა სამართალდამცავ ორგანოებში. თბილისი: ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), გვ. 19.

6 უსენაშვილი, ჯ., 2012. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების რეალიზაციის პრობლემა სასამართლოს კონტროლს დაქვემდებარებული ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების წარმოებისას. სამართლის ჟურნალი, 2, თსუ, თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, გვ. 87.

* გერმანიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-8 თავის 110a, 110b და 110c პარაგრაფებით რეგულირდება საგამოძიებო მოქმედებები, რომლებიც განსაზღვრავენ ელექტრონული კომუნიკაციებისა და ინტერნეტურთიერთობაზე ფარული დაკვირვების საფუძვლებს.

7 Criminal Procedure Code (StPO) of Germany, eighth section, investigative measures, § 110a Undercover agent Section, 110b Procedure when using a Covert Investigator, § 110c Powers of the Undercover Investigator, 12.09.1950, [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html#BJNR006290950BJNG000202311>

8 Law of Law of the Lithuanian Republic On operational activity, 2000. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

აღსანიშნავია, რომ ლიეტუვაში, „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ კანონის გარდა, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ძირითადი პრინციპები, საპროცესო საკითხები, ფარული საგამოძიებო ღონისძიებები და მათი საკანონმდებლო საფუძვლები დარეგულირებულია 2012 წლის 2 ოქტომბრის, ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონით, „ფარული ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“⁹, რომელმაც საკანონმდებლო დონეზე დაარეგულირა ფარული საგამოძიებო და ოპერატიულ-სამძებრო მოქმედებათა განხორციელება,* ხოლო, მეორე საკანონმდებლო აქტი, ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონი, „სპეციალური საგამოძიებო ორგანოს შესახებ“¹⁰ განსაზღვრავს საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელების საფუძვლებს სამოხელეო დანაშაულების მიმართ.

ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ამოცანებიდან გამომდინარე, ოპერატიული

საქმიანობა უფრო ფართოა თავისი განხორციელების ფორმითა და არსით, ვიდრე ფარული საგამოძიებო მოქმედებები.** ორივე შემთხვევაში, ფარული საგამოძიებო და ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ფარგლებში, ცალკეული ღონისძიებების განსახორციელებლად აუცილებელია სასამართლოს ნებართვა, ვინაიდან მათი განხორციელება დაკავშირებულია ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვასთან. შესაბამისად, ჩარევა უნდა იყოს ლეგიტიმური, აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში და თანაზომიერი. უნდა აღინიშნოს, რომ ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა შესაძლებელია წინ უსწრებდეს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებასაც.¹¹

ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა მიმდინარეობს უწყვეტად, ვინაიდან სამართალდამცავი ორგანოების ინფორმაციული უზრუნველყოფა მნიშვნელოვანია

9 The Republic Of Lithuania Criminal Intelligence Law, No. Vilnius, 02.10.2012. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.427828>

* ლიეტუვაში ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ნებართვა გაიცემა რეგიონალური სასამართლოების მიერ პროკურორის მიმართვის/განცხადების საფუძველზე, რომელიც მზადდება იმ უწყებების დირექტორებთან შეთანხმებით, რომლებიც ახორციელებენ ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებს. აღნიშნულ მიმართვაში განმარტებული უნდა იყოს კონკრეტულ შემთხვევაში გამოძიების ცალკეული მეთოდის გამოყენების აუცილებლობა.

10 Republic Of Lithuania Law On The Special Investigation Service, Article 8. Functions of the Special Investigation Service, May 2, 2000, No.VIII-1649, Vilnius, [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: http://www.stt.lt/documents/laws/stt_law.pdf

** საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ფარული საგამოძიებო მოქმედებებისაგან განსხვავებით, რომელიც მხოლოდ განზრახ მძიმე, განსაკუთრებით მძიმე ან სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევაში სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების პროცესში შეიძლება განხორციელდეს, ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა შესაძლებელია განხორციელდეს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ნებისმიერი დანაშაულის ირგვლივ ინფორმაციის მოპოვების მიზნით, ასევე მოხდეს მომზადების ეტაპზევე დანაშაულებრივი ქმედების გამოკვეთა, როდესაც გამოძიება ან/და სისხლის სამართლებრივი დევნა ჯერ არ არის დაწყებული ანუ მისი მიზანია მოსალოდნელი დანაშაულის/მართლსაწინააღმდეგო ქმედების თავიდან აცილება/პრევენცია რომლის დაწყების საფუძვლები განხილულია ნაშრომის ფარგლებში.

11 ბუაძე, კ. და მუჟავანაძე, ზ., 2011. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები. ქუთაისი: აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, გვ. 71.

მათზე დაკისრებული ამოცანების სრულყოფილად შესასრულებლად და სათანადო ქმედებების განსახრციელებლად,¹² ხოლო, ფარული საგამოძიებო მოქმედებები მხოლოდ გამოძიების დაწყების შემდეგ ხორციელდება და საპროცესო კანონმდებლობის ფარგლებში ექვევა, როგორც ერთ-ერთი საგამოძიებო მოქმედება.¹³

მართებულია დ.ლეკიაშვილის მოსაზრება იმის შესახებ, რომ “ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა წარმოადგენს არასაპროცესო საქმიანობათა ერთობლობას”,¹⁴ ანალოგიურ მოსაზრებას ამყარებს გ.მეფარიშვილი და ხაზს უსვამს, რომ „სისხლის სამართლის პროცესი სხვაა, ხოლო ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა რადიკალურად სხვა“.¹⁵ იგი მიიჩნევს, რომ, მართალია, ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობას მჭიდრო კავშირი აქვს სისხლის სამართლის პროცესთან, მაგრამ თავისი ბუნებით რადიკალურად განსხვავდება მისგან და წარმოადგენს ინფორმაციული ხასიათის ურთიერთობას და დგას საპროცესო სამართალწარმოების ფარგლებს გარეთ.¹⁶

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 161 თავით განსაზღვრული ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელების სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს 1433-ე მუხლი, რომელიც განსაზღვრავს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების საფუძ-

ვლებს და ადგენს მისი განხორციელების პროცედურებს, განსაზღვრავს დანაშაულთა კატეგორიებს¹⁷ და პირთა წრეს, რომელთა მიმართ შესაძლებელია ფარული საგამოძიებო ღონისძიებების განხორციელება.

ზოგიერთ შემთხვევაში ბუნდოვანია, რადროს არის დანაშაულთან მიმართებით განცხადება ან შეტყობინება გამოძიების დაწყებისთვის არასაკმარისი საფუძველი, მაგრამ ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის დაწყებისათვის საკმარისი შინაარსის. სწორედ, აქ ვლინდება ოპერატიული საქმიანობის მრავალმხრივი შინაარსი და ფუნქცია, რადგან ოპერატიული საქმიანობა არის უწყვეტი პროცესი რომელიც ნებისმიერი ინფორმაციის გადამოწმებისაკენ არის მიმართული.

„ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტი განსაზღვრავს იმ საკითხების ჩამონათვალს, რომელთა საფუძველზეც შესაძლებელია ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა ჩატარება. ამავე კანონის, მე-8 მუხლის, პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების საფუძველია პროკურორის ან პროკურორის თანხმობით გამომძიებლის დავალება, მათ წარმოებაში არსებულ სისხლის სამართლის საქმეზე ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების ჩატარების შესახებ. შესაბამისად, მე-8 მუხლის პირველი პუნქტი ოპერატიულ-სამძებრო

12 ხოდელი, მ., 2019. სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება სისხლის სამართლის პროცესში (ქართული და გერმანული სამართლის მიხედვით). სადოქტორო დისერტაცია. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი, გვ. 166-167.

13 იქვე, გვ. 162.

14 ლეკიაშვილი, დ., 2011. ზოგადი მოსაზრებები საპროცესო და არასაპროცესო მოქმედებების თაობაზე. სტუ-ს I საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია – სამართლის აქტუალური პრობლემები, თბილისი: საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის გამომცემლობა. გვ. 148.

15 მეფარიშვილი, გ., 2008. ცხოვრება და კანონი. თბილისი: სამართალი. გვ. 180-181.

16 მეფარიშვილი, გ., 2007. ცხოვრება და კანონი. თბილისი: სამართალი, გვ. 38-39.

17 მუხლი 1433, ნაწილი მეორე, ქვეპუნქტი „ა“, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>

ღონისძიების ჩატარების საფუძვლებს ადგენს როგორც გამოძიების მიმდინარეობისას, ასევე იმ შემთხვევაშიც, როდესაც გამოძიება დაწყებული არაა. ორივე შემთხვევაში ჩატარებული ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებისთვის კონტროლისა და ზედამხედველობის ფორმები განსაზღვრულია ამავე კანონის 21-ე მუხლით.

სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების დაწყების ეტაპზე შესაძლებელია არ იყოს გამოკვეთილი კონკრეტული პირი/პირები, რომელთა მიმართაც იარსებებს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მან ჩაიდინა დანაშაული. დანაშაულებრივი ქმედების კონკრეტული პირის/პირების მიერ ჩადენის გარკვევა უკავშირდება მის მიმართ განხორციელებულ ოპერატიულ-სამძებრო და ფარულ საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებას, რა დროსაც დგინდება, თუ რამდენად იკვეთება ჩადენილ დანაშაულში ამა თუ იმ პირის/პირების ბრალეულობა, აღნიშნული საკითხი შეიძლება აქტუალური იყოს როგორც გამოძიების დაწყებამდე, ასევე მისი მიმდინარეობისას.

აქედან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა მიმდინარეობს უწყვეტად როგორც გამოძიების დაწყებამდე, ისე მას შემდეგ, რაც დაიწყება გამოძიება და როგორც ს.ზახარცევი აღნიშნავს, ოპერატიულ საქმიანობას უფრო პრევენციული ხასიათი აქვს,¹⁸ ხოლო ფარული საგამოძიებო მოქმედებები მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების ეტაპზე შესაძლებელია განხორციელდეს.¹⁹

ოპერატიული საქმიანობის როლი დანაშაულის გამოვლენასა და აღკვეთაში

სამართალდამცავი ორგანოების საქმიანობის მომწესრიგებელი საქართველოს კანონების გვერდით, მათი საქმიანობის სამართლებრივ საფუძვლებს ქმნის სპეცი-

ალური კანონები. ერთ-ერთი ძირითადი საქმიანობა, რომელსაც ახორციელებენ სამართალდამცავი ორგანოები, საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და მართლწესრიგის დასაცავად, არის ოპერატიული საქმიანობა.

საქართველოს კანონი, „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ,“ განსაზღვრავს ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის არსს. ოპერატიული საქმიანობა ეს არის ღია თუ ფარული მეთოდით ჩატარებული სპეციალურ ღონისძიებათა კომპლექსი, რომლის ამოცანაა დანაშაულის თავიდან აცილება/პრევენცია, მომხდარი დანაშაულის დროულად გახსნის ხელშეწყობა და საგამოძიებო ორგანოების სათანადო ინფორმაციული უზრუნველყოფა, დამნაშავე პირთა დადგენა/დაკავება, ასევე, დაკარგული პირების ან ნივთების მოძიება და კანონით გათვალისწინებული სხვა ამოცანების შესრულება.

საქართველოს კანონი, „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ,“ განსაზღვრავს იმ ღონისძიებებს, რომლებიც ხორციელდება დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად ან მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩამდენი პირის იდენტიფიკაცია/დადგენის მიზნით დანაშაულის პრევენციისა ან/და კონკრეტულ მართლსაწინააღმდეგო ქმედებაზე რეაგირების დროს. ამ მიზნით, ღიად ან ფარულად შესაძლებელია ისეთი ღონისძიებების გამოყენება, რომლებიც განსაზღვრულია „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ კანონის მე-7 მუხლის მე-2 ნაწილით.

ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა შესაძლებელია განხორციელდეს როგორც სამართალდაცვითი, ისე არასამართალდაცვითი მიზნებისათვის. არასამართალდაცვითი ოპერატიული ღონისძიებები ძირითადად ხორციელდება კონტრდაზვერვითი ფუნქციის მატარებელი სპეცსამსახურების

18 Захарцев, С., 2004. Оперативно-розыскные мероприятия. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, С. 79.

19 ხოდელი, მ., 2019. დასახელებული ნაშრომი. გვ.167.

მიერ სახელმწიფოს უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად.²⁰

სამართალდამცავი ორგანოებისათვის, საკუთარი უფლებამოსილების განსახორციელებლად, მნიშვნელოვანია ინფორმაციული უზრუნველყოფა, რომელიც მათ ოპერატიული ინფორმაციის სახით მიეწოდებათ და გამოძიების დაწყებამდე ე.წ. წინასაგამოძიებო ეტაპს მოიცავს. აღნიშნული ხდება, რიგ შემთხვევებში, იმის საფუძველი, რომ საგამოძიებო ორგანომ დაიწყოს გამოძიება და სისხლისსამართლებრივი დევნა.²¹ თუმცა აღსანიშნავია, რომ დღეს მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი პირდაპირ არ ითვალისწინებს წინასწარი გამოძიების ეტაპს,²² როგორც ეს 1998 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით იყო გათვალისწინებული და მას გარკვეულწილად ჰქონდა პრევენციული ფუნქცია, არამედ გამოძიებას.

საქართველოში, დანაშაულის პრევენციის, თავიდან აცილებისა და აღკვეთის მიზნით გათვალისწინებული მექანიზმებს

მიეკუთვნება პოლიციის პრევენციული ღონისძიებები, რომლებიც „პოლიციის შესახებ“ საქართველოს კანონის IV თავშია მოცემული.²³ „პოლიციის შესახებ საქართველოს კანონი, პოლიციის პრევენციული უფლებამოსილების განხორციელების ფარგლებში, ოპერატიულ საქმიანობასაც ითვალისწინებს და „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ კანონზე მიუთითებს.²⁴ ცალკეულ შემთხვევებში ბუნდოვანია, როდის ხორციელდება პრევენციული საქმიანობა და რა დროს მიმდინარეობს დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მოპოვების ღონისძიებები.

რაც შეეხება გერმანიას, აღსანიშნავია, რომ გერმანიაში თითოეულ მიწას გააჩნია საკუთარი კანონი პოლიციის შესახებ, რომელშიც სხვა საკითხებთან ერთად დარეგულირებულია ფარული და ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების განხორციელება.²⁵ ერთ-ერთი მიწის – ბრანდენბურგის პოლიციის შესახებ კანონში,²⁶ განსაზღვრულია ის საკითხები და პროცედურები თუ რა შემთხვევაშია შესაძლებელი ოპერატიული

20 მუხლი 2, საქართველოს კანონი კონტრდაზვერვითი საქმიანობის შესახებ. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/27364?publication=7>

21 ბუაძე, კ. და შუავეანაძე, ზ., 2011. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები. ქუთაისი: აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, გვ. 145.

22 მუხლი 24, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. საკანონმდებლო მაცნე 20/02/1998. №1251. [ძალადაკარგულია: 01/10/2010].

23 მუხლი 18, თავი IV, საქართველოს კანონი პოლიციის შესახებ. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/2047533?publication=26>

24 იქვე, მუხლი 29.

25 Gesetz über die Aufgaben, Befugnisse, Organisation und Zuständigkeit der Polizei im Land Brandenburg (Brandenburgisches Polizeigesetz – BbgPolG) (Law on the Duties, Powers, Organization and Responsibility of the Police in the State of Brandenburg (Brandenburg Police Law – BbgPolG)). [წვდომის თარიღი: 20 მაისი, 2020] ხელმისაწვდომია: http://bravors.brandenburg.de/gesetze/bbgpolg_2016#33

26 Gesetz über die Aufgaben, Befugnisse, Organisation und Zuständigkeit der Polizei im Land Brandenburg (Brandenburgisches Polizeigesetz – BbgPolG) (Law on the Duties, Powers, Organization and Responsibility of the Police in the State of Brandenburg (Brandenburg Police Law – BbgPolG)). [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020] ხელმისაწვდომია: http://bravors.brandenburg.de/gesetze/bbgpolg_2016#33

დონისციების განხორციელება.²⁷

საქართველოს კანონმდებლობით, პრევენციული დონისციების უფლებამოსილება ერთდროულად შინაგან საქმეთა სამინისტროში შემავალ რამდენიმე სამსახურს აქვს და აქედან გამომდინარე, არ არის განსაზღვრული კონკრეტულად, რომელი უწყებაა ქვეყანაში დანაშაულის პრევენციაზე პასუხისმგებელი.* ასევე, პრევენციული ფუნქციების მქონე სტრუქტურები, აწარმოებენ გამოძიებასაც და ხშირ შემთხვევაში ეს ორი საქმიანობა კანონმდებლობით გამიჯნული არ არის. სისხლის საპროცესო სამართალწარმოებისა და ოპერატიული საქმიანობის მკვეთრ გამიჯვნას აუცილებლობად მიიჩნევს მეცნიერთა გარკვეული ნაწილიც.²⁸

პოლიციის პრევენციულ უფლებამოსილებად მიიჩნევა, ასევე, უბნის ინსპექტორების საქმიანობა, რომლებიც დანაშაულის პრევენციის მიზნით ინფორმაციის მოპოვებაზე არიან ორიენტირებულნი.²⁹

უბნის ინსპექტორების ინსტიტუტის შე-

მოღება შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემაში 2005 წლიდან მიმართული იყო საზოგადოებაზე ორიენტირებული, ნდობაზე დამყარებული მიდგომის შემოტანისაკენ.

მოგვიანებით უბნის ინსპექტორს დამატა ოპერატიული და საგამოძიებო საქმიანობის უფლებამოსილება, რამაც მოქალაქეებთან ნდობაზე დამყარებული ურთიერთობის ნაცვლად, უბნის ინსპექტორის საქმიანობა, ერთდროულად დანაშაულის პრევენციის, გამოძიებისა და ოპერატიული ფუნქციებით აღიჭურვა. ამით შესუსტდა ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობის ჩამოყალიბება, რაც ხელს უშლის საწყის ეტაპზე საჭირო ინფორმაციის მოპოვებას დანაშაულის პრევენციის მიზნით.

დღესდღეობით შინაგან საქმეთა სამინისტროში დღის წესრიგშია ოპერატიული და საგამოძიებო ფუნქციების გამიჯვნის საკითხი. ამ მიზნით გარკვეული ცვლილებები განხორციელდა კანონმდებლობაში.³⁰ ჩამოყალიბდა მართლწესრიგის ოფიცრის**

27 Gesetz über die Aufgaben, Befugnisse, Organisation und Zuständigkeit der Polizei im Land Brandenburg (Brandenburgisches Polizeigesetz – BbgPolG), Section 2, Data Processing, Subsection 1, Data collection, §30 Data collection, part 1-st. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: http://bravors.brandenburg.de/gesetze/bbgpolg_2016#29

* გეოლანტიშნულზე უფრო ვრცლად იხილეთ: იმნაძე, გ. და კეკელიძე, გ., 2015. უხილავი ძალაუფლების პოლიტიკა (საქართველოს სამართალდამცავი სისტემის ანალიზი). თბილისი: ადამიანის უფლებების სწავლების და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), გვ. 10-23.

28 მამნიაშვილი, მ., გახაკიძე, ჯ. და გაბისონია, ი., 2012. საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი. თბილისი: იურისტების სამყარო, გვ. 106.

29 საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანება "საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამომძიებლების, დეტექტივ-გამომძიებლების, დეტექტივის თანაშემწე-გამომძიებლების, დეტექტივების, უბნის ინსპექტორების, მართლწესრიგის ოფიცრებისა და ანალიტიკოსების საქმიანობის წესის დამტკიცების შესახებ", საკანონმდებლო მაცნე 13/12/2019. №102. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4708156?publication=0>

30 საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანება, „საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ქ.თბილისის პოლიციის დეპარტამენტის დებულების დამტკიცების თაობაზე“, საკანონმდებლო მაცნე 01/02/2019. №9. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/4470671?publication=5>

** მართლწესრიგის ოფიცრის ინსტიტუტი ეტაპობრივად, ჯერ თბილისის მასშტაბით ყველა უბანში, ხოლო მოგვიანებით მთელ საქართველოში დაინერგება. მართლწესრიგის ოფიცრის ინსტიტუტი კრიმინალური პოლიციის ახალი დანაყოფია, რომელმაც ეტაპობრივად, სრულად უნდა ჩაანაცვლოს კრიმინალური პოლიციის საუბნო მიმართულება და უბნის ინსპექტორის ინსტიტუტი. მართლწესრიგის ოფი-

ინსტიტუტი, რომელიც მხოლოდ დანაშაულის პრევენციასა და ორიენტირებული.

საგამოძიებო და ოპერატიული სამსახურების კოორდინირებული საქმიანობის აუცილებლობა სისხლის სამართლის საქმის გამოძიებისას

სამართალდამცავი ორგანოების უფლებამოსილება განისაზღვრება მათთვის მინიჭებული საგამოძიებო და ოპერატიული ფუნქციებით. პროკურატურა, როგორც გამოძიების საპროცესო ხელმძღვანელი უფლებამოსილია თავად აწარმოოს გამოძიება სრული მოცულობით,³¹ მაგრამ სისხლის სამართლის საქმის სირთულისა და ჩასატარებელი საგამოძიებო მოქმედებათა დიდი მოცულობის გამო, პროკურატურა, დახმარების გარეშე ვერ განახორციელებს ყოველი დანაშაულის საქმეზე სრული მოცულობით გამოძიებას. ამიტომ, იგი გამოძიებას აწარმოებს საგამოძიებლების მეშვეობით, საგამოძიებო და ოპერატიული ორგანოებთან მჭიდრო თანამშრომლობის გზით.³² პროკურატურა, როგორც სისხლის

სამართლებრივი დევნის განმახორციელებელი ორგანო, იგი ზედამხედველობს სამართალდამცავი ორგანოების საგამოძიებო ქმედებების კანონიერებასა და განსაზღვრავს მათ მიმართულებებს.³³

საგამოძიებო საქმიანობას ახორციელებენ, აგრეთვე, გენერალური პროკურატურის გამომძიებლები.³⁴ უწყებრივი კუთვნილების მიუხედავად, ყველა გამომძიებელს გააჩნია თანაბარი საპროცესო მდგომარეობა, ენიჭებათ თანაბარი უფლება-მოვალეობები და მათ მიერ ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედებები თანაბარი იურიდიული ძალისაა.³⁵

გამომძიებლის სტადიაზე ნებისმიერი საგამოძიებო თუ სხვა საპროცესო მოქმედებების ჩატარებელი და ხელმძღვანელი პროკურორი ან/და გამომძიებელია,³⁶ თუმცა საგამოძიებო ორგანოს გაუძნელებლობა მხოლოდ საკუთარი ძალებით კონკრეტულ საქმესთან დაკავშირებით მონაცემების მოპოვება, მტკიცებულებათა აღმოჩენა და მისი სისხლის სამართლის საქმისთვის დართვა. ამისათვის მას სჭირდება ოპერატიული სამსახურის შესაბამისი დახმარება, რაც გამოიხატება გამოსაძიებელი საქმის ირგვლივ მისთვის ოპერატიული ინფორმაციის მიწოდებასა და კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებების შესახებ ინფორმაციული უზ-

ცერი საზოგადოებაზე ორიენტირებული საპოლიციო საქმიანობის მოდელია, რომელიც მსოფლიოში დანაშაულის პრევენციის აპრობირებული ინსტრუმენტია.

31 მუხლი 32, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>

32 იქვე, მუხლი 34.

33 მუხლი 25. საქართველოს ორგანული კანონი „პროკურატურის შესახებ“. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/4382740?publication=4>

34 საქართველოს გენერალური პროკურორის ბრძანება „სისხლის სამართლის საქმეთა საგამოძიებო და ტერიტორიული საგამოძიებო ქვემდებარეობის განსაზღვრის შესახებ“. საკანონმდებლო მაცნე 23/08/2019, №3. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/4638682?publication=1>

35 მუხლი 34, ნაწილი 2, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>

36 იქვე, თავი IV.

რუნველყოფით,³⁷ საქმის ირგვლივ მტკიცებულებების შეკრებისა და მათი სისხლის სამართლის საქმეში დართვის მიზნით.³⁸ გამოძიება გარკვეულწილად დამოკიდებულია ოპერატიულ სამსახურზე, რომლის მერსაგამოძიებო ორგანოს ინფორმაციული უზრუნველყოფა ქმნის იმის გარანტიას, რომ სისხლის სამართლის საქმის გამოძიება წარიმართება სრულყოფილად, ობიექტურად, ყოველმხრივ. შესაბამისად, საქმეზე დადგინდება ჭეშმარიტება.

აქედან გამომდინარე, უნდა ითქვას, რომ საგამოძიებო ორგანო საჭიროებს კონკრეტულ დანაშაულთან დაკავშირებულ ინფორმაციულ უზრუნველყოფას, რომელიც, როგორც აღინიშნა, ოპერატიული ინფორმაციის სახით მიიღება. მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე კი საქმეზე შესაბამისი მტკიცებულებების დართვა ხდება გამომძიებლის მიერ³⁹ საქმის ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით.⁴⁰ შესაბამისად, გამომძიებლისა და ოპერატიული მუშაკის კოორდინირებულ საქმიანობაზე ბევრია დამოკიდებული, დანაშაულზე სწრაფი რეაგირებისა და სამართალდამრღვევი პირის/პირების დადგენის მხრივ.⁴¹

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, გამოძიების დაწყების საფუძველია დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მიღება, რომელიც გამომძიებელს ან პროკურორს მიაწოდეს, გამოვლინდა სისხლის სამართლის პროცესის დროს ან გამოქვეყნდა მასმედიაში. დანაშაულის შესახებ ინფორმაცია შეიძლება იყოს წერილობითი, ზეპირი ან სხვაგვარად დაფიქსირებული.⁴² შესაბამისად, გამომძიებლის დაწყებისთვის საჭიროა არსებობდეს დანაშაულის ფაქტი ან/და ინფორმაცია დანაშაულის ჩადენის შესახებ, ხოლო საგამოძიებო მოქმედებები მოიცავს დანაშაულის ფაქტთან დაკავშირებით მტკიცებულებების შეგროვებას.⁴³

გამომძიებლის მიზანს წარმოადგენს, სავარაუდო დამნაშავის იდენტიფიცირება, კონკრეტული პირის მიმართ სათანადო (დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტის დაკმაყოფილებისთვის აუცილებელი) მტკიცებულებების შეგროვება სისხლის სამართლებრივი დევნის დაწყებისთვის. გამოძიებისას და სისხლის სამართლებრივი დევნისას, სხვადასხვა საგამოძიებო ან/და საპროცესო მოქმედების განხორციელები-

37 მუხლი 3, ქვეპუნქტი „ვ“, საქართველოს კანონი „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/18472?publication=50>

38 მუხლი 6, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანება "საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამომძიებლების, დეტექტივ-გამომძიებლების, დეტექტივის თანაშემწე-გამომძიებლების, დეტექტივების, უბნის ინსპექტორების, მართლწესრიგის ოფიცრებისა და ანალიტიკოსების საქმიანობის წესის დამტკიცების შესახებ". საკანონმდებლო მაცნე 13/12/2019. №102. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4708156?publication=0>

39 ფაფიაშვილი, შ., 1991. დანაშაულთა გახსნის ზოგადი მეთოდის პრობლემები. თბილისი: განათლება, გვ. 64.

40 მუხლი 34, ნაწილი 1, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>

41 ფაფიაშვილი, შ., 1991. დანაშაულთა გახსნის ზოგადი მეთოდის პრობლემები. თბილისი: განათლება, გვ. 58.

42 მუხლი 100, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>

43 იქვე, მუხლი 3.

სას შეიძლება გამოიკვეთონ პირები, რომელთა მიმართაც შესაძლოა არსებობდეს ეჭვი დანაშაულის ჩადენის ფაქტზე (თუმცა არა დასაბუთებული ვარაუდი). შესაძლოა, ასევე, არსებობდეს აღნიშნული ეჭვის გამამყარებელი გარკვეული მტკიცებულებები და საგამოძიებო ორგანომ აღნიშნულის დასაბუთებლად, კიდევ უფრო გასამყარებლად, განახორციელოს ოპერატიული ან/და ფარული საგამოძიებო ღონისძიებები.

უნდა აღინიშნოს, რომ ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელების არეალში შესაძლებელია ბრალდებულის გარდა მოექცნენ სხვა პირებიც, რომელთა მიმართაც ხორციელდება გარკვეული საგამოძიებო მოქმედებები დანაშაულის შესაძლო ჩადენის შესახებ, ეჭვის არსებობის გამო. ამიტომ, შესაძლებელია გამოძიების ეტაპზე, ფარული საგამოძიებო მოქმედებები გავრცელდეს არა მხოლოდ დანაშაულის ჩამდენ სავარაუდო პირებზე, არამედ სხვა პირებზეც, რომელთა დაკავშირებითაც არსებობს დანაშაულის ჩადენის გარკვეული ეჭვი.⁴⁴

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების განხორციელება წარმოუდგენელი იქნებოდა ჯეროვანი გამოძიების გარეშე, რადგან როგორც საკონსტიტუციო სასამართლო აღნიშნავს, „ეჭვგარეშა, რომ დანაშაულთან ეფექტური ბრძოლა და მართლმსაჯულების ჯეროვანი განხორციელების ხელშეწყობა სახელმწიფოს ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა. სისხლის სამართლის საქმეთა გამოძიების შეუფერხებელი განხორციელება, დანაშაულის

შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურების უზრუნველყოფა და დანაშაულებრივი საქმიანობის აღკვეთა უმნიშვნელოვანესი საჯარო ინტერესებია.“⁴⁵

დასკვნა

სტატიის ფარგლებში საქართველოსა და ევროპის ქვეყნების კანონმდებლობის მიმოხილვისა და გაანალიზების შედეგად, შეიძლება ითქვას, საქართველოში რომ კვლავ არსებობს ოპერატიულ-სამძებრო და ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებთან დაკავშირებით საკითხები, რომლებიც ბუნდოვანია და საჭიროებს დამატებით განმარტებებს, შესწავლასა და შესაბამის საკანონმდებლო მოწესრიგებას.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, რეკომენდირებულია შესაბამისი სფეროს მარეგულირებელ კანონმდებლობაში განხორციელდეს ცვლევებები:

„ოპერტიულ სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონში არსებული 11 ოპერატიული ღონისძიება, ადამიანის ძირითად უფლებებში ჩარევის ინტენსივობის ხარისხის გათვალისწინებით, მიზანშეწონილია დარეგულირდეს შემდეგნაირად: 1) პირის გამოკითხვა 2) ცნობების შეგროვება და ვიზუალური კონტროლი 3) საგნებისა და დოკუმენტების გამოკვლევა და 4) პიროვნების იდენტიფიკაცია – გაითვალისწინოს პოლიციის შესახებ კანონით, ხოლო დანარჩენი 7 სახის ღონისძიება, რომლებიც უფრო დიდი ინტენსივობით იწვევენ ადამიანის ფულნდამენტურ უფლებებში ჩარე-

44 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2015 წლის 31 ივლისის №2/1/572 გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1024>

45 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 23 მაისის №3/2/574 გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II. 26. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1030>

ვას, უნდა დარეგულირდეს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით და მათზე განხორციელდეს შესაბამისი კონტროლი, ზედამხედველობა, როგორც პროკურატურის, ისე სასამართლო და სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მხრიდან.

„პოლიციის შესახებ“ საქართველოს კანონში დამატებული ოპერატიული ღონისძიებები გამოიყენონ მხოლოდ პრევენ-

ციული მიზნებისთვის, რათა დანაშაულზე რეაგირება მხოლოდ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ფარგლებში საგამოძიებო მოქმედებებით განხორციელდეს;

ერთმანეთისგან ინსტიტუციურად გაიმიჯნოს საგამოძიებო და ოპერატიული საქმიანობა, თითოეული დანაყოფის თანამშრომლები სპეციალიზირდნენ შესაბამის მიმართულებაზე.

ბიბლიოგრაფია:

1. ბაქრაძე, ა., 1977. საპროკურორო ზედამხედველობა და დამნაშავეობასთან ბრძოლა. თბილისი: საბჭოთა საქართველო.
2. ბუაძე, კ. და მჟავანაძე, ზ., 2011. ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები. ქუთაისი: აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
3. გახოკიძე, ჯ. და მამნიაშვილი მ., 2012. სისხლის სამართლის პროცესისა და სისხლის სამართლის პოლიტიკის აქტუალური პრობლემები, ფარული საგამოძიებო მოქმედებები თუ ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობა?. სტუ, სამეცნიერო ნაშრომების კრებული, თბილისი: საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
4. გვასალია, თ., 2019. ოპერატიული საქმიანობა სამართალდამცავ ორგანოებში. თბილისი: ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC).
5. იმნაძე, გ. და კეკელიძე, გ., 2015. უხილავი ძალაუფლების პოლიტიკა (საქართველოს სამართალდამცავი სისტემის ანალიზი). თბილისი: ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC).
6. ლეკიაშვილი, დ., 2011. ზოგადი მოსაზრებები საპროცესო და არასაპროცესო მოქმედებების თაობაზე. სტუ-ს I საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია – სამართლის აქტუალური პრობლემები, თბილისი: საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
7. მამნიაშვილი, მ., გახოკიძე, ჯ. და გაბისო-

Bibliography:

1. Bakradze, A., 1977. Prosecutorial Oversight and Combating Crime. (in Georgian)
2. Buadze, K. & Mzhavanadze Z., 2011. Legal bases of operative-investigative activities. Kutaisi. (in Georgian)
3. Gakhokidze, J. & Mamniashvili, M., 2012. Topical Problems of the Criminal Procedure and Criminal Justice Policy, Covert Investigation, or Operative-Search Activity ?. GTU, Collection of Scientific Papers, Tbilisi. (in Georgian)
4. Gvasalia, T., 2019. Operative activities by law enforcement agencies, Tbilisi: Human Rights Education and Monitoring Center (EMC). (in Georgian)
5. Imnadze, G. & Kekenadze, G., 2015. The Politics of Invisible Power (Analysis of the Georgian Law Enforcement System). Tbilisi: Human Rights Education and Monitoring Center (EMC). (in Georgian)
6. Lekiasvili, D., 2011. General Opinions on Procedural and Non-Procedural Actions. Tbilisi: GTU I International Scientific Conference – Current Problems of Law. (in Georgian)
7. Mamniashvili, M., Gakhokidze J. & Gabisonia I., 2012. Criminal Procedure of Georgia. Tbilisi. (in Georgian)
8. Meparishvili, G., 2008. Life and Law. Tbilisi: law. (in Georgian)
9. Meparishvili, G., 2007. Life and Law. Tbilisi: law. (in Georgian)
10. Usenashvili, J., 2012. The Problem of Realization of the Right to Inviolability of Private Life

- ნია, ი., 2012. საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი. თბილისი: იურისტების სამყარო.
8. მეფარიშვილი, გ., 2008. ცხოვრება და კანონი. თბილისი: სამართალი.
 9. მეფარიშვილი, გ., 2007. ცხოვრება და კანონი. თბილისი: სამართალი.
 10. უსუნაშვილი, ჯ., 2012. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების რეალიზაციის პრობლემა სასამართლოს კონტროლს დაქვემდებარებული ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების წარმოებისას. სამართლის ჟურნალი, 2, თსუ, თბილისი: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
 11. ფაფიაშვილი, მ., 1991. დანაშაულთა გახსნის ზოგადი მეთოდის პრობლემები. თბილისი: განათლება.
 12. ხოდელი, მ., 2019. სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება სისხლის სამართლის პროცესში (ქართული და გერმანული სამართლის მიხედვით). სადოქტორო დისერტაცია. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი.
 13. Bazarbayev, A. S., 2011. Forensic fundamentals of operational investigative activities. Bulletin of KazNPU. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://articlekz.com/article/10356>
 14. Захарцев, С., 2004. Оперативно-розыскные мероприятия. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс.
 - during the Operative-Investigative Measures Subject to Court Control. Journal of Law, 2, Tbilisi: TSU, (in Georgian)
 11. Papiashvili, Sh., 1991. Problems of General Methodology of Opening Crimes. Tbilisi: Education. (in Georgian)
 12. Khodeli, M., 2019. Hidden Observation of Telephone Conversation in Criminal Proceedings (Under Georgian and German Law), Doctoral Disertacion. Iv. Javakhishvili Tbilisi State university. (in Georgian)
 13. Bazarbayev, A. S., 2011. Forensic fundamentals of operational investigative activities, Bulletin of KazNPU. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://articlekz.com/article/10356> (in Russian)
 14. Zakhartsev, S., 2004. Operative-search measures. St. Petersburg: Press Law Center. (in Russian)

ნორმატიული მასალა:

1. საქართველოს ორგანული კანონი პროკურატურის შესახებ. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/4382740?publication=4>
2. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020] ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>
3. საქართველოს კანონი ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ, [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწ-

Normative materials:

1. Organic Law of Georgia on the Prosecutor's Office, Article 25. [Viewed 20 May 2020]. available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/4382740?publication=4> (in Georgian)
2. Criminal Procedure Code of Georgia. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034> (in Georgian)
3. Law of Georgia On Operative-Investigatory Activities. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/18472?publication=50> (in Georgian)

- ვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/18472?publication=50>
4. საქართველოს კანონი კონტრდაზვერვითი საქმიანობის შესახებ. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/27364?publication=7>
 5. საქართველოს კანონი პოლიციის შესახებ. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/2047533?publication=26>
 6. საქართველოს მთავრობის დადგენილება „საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დებულების დამტკიცების შესახებ“. საკანონმდებლო მაცნე 13/12/2013, №337. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2130442?publication=29>
 7. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანება „საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ქ.თბილისის პოლიციის დეპარტამენტის დებულების დამტკიცების თაობაზე“, საკანონმდებლო მაცნე 01/02/2019, №9. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/4470671?publication=5>
 8. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანება „საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამომძიებლების, დეტექტივ-გამომძიებლების, დეტექტივის თანამშენებ-გამომძიებლების, დეტექტივების, უზნის ინსპექტორების, მართლწესრიგის ოფიცრებისა და ანალიტიკოსების საქმიანობის წესის დამტკიცების შესახებ“, საკანონმდებლო მაცნე 13/12/2019, №102. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4708156?publication=0>
 9. საქართველოს გენერალური პროკურორის ბრძანება „სისხლის სამართლის საქმეთა საგამომძიებო და ტერიტორიული საგამომძიებო ქვემდებარეობის განსაზღვრის შესახებ“, საკანონმდებლო მაცნე 23/08/2019, №3. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/4638682?publication=1>
 10. პოლიციის შესახებ საქართველოს რესპუბლიკის კანონი, საკანონმდებლო მაცნე
 4. Georgian Law on Counterintelligence. [Viewed 20 May 2020 Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/27364?publication=7> (in Georgian)
 5. Police Law of Georgia. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/2047533?publication=26> (in Georgian)
 6. Resolution №337 of the Government of Georgia, On Approval of the Regulations of the Ministry of Internal Affairs of Georgia, Article 5, paragraph 2, subparagraph “FM”, Legislative Herald, 13/12/2013. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2130442?publication=29> (in Georgian)
 7. Order №9 of the Minister of Internal Affairs of Georgia on Approving the Regulations of the Police Department of the Ministry of Internal Affairs of Georgia, Legislative Herald, 01/02/2019. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/4470671?publication=5> (in Georgian)
 8. Order №102 of the Minister of Internal Affairs of Georgia “on Approval of the Rules of Procedure of Investigators, Detective Investigators, Detective Assistant Investigators, Detectives, District Inspectors, Law Officers and Analysts”, Legislative Herald, 13/12/2019. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4708156?publication=0> (in Georgian)
 9. Order №3 of the The General Prosecutor of Georgia on the Determination of the Investigative and Territorial Investigative Subordination of the Criminal Cases, Legislative Herald, 23/08/2019. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/4638682?publication=1> (in Georgian)
 10. Police Law of the Republic of Georgia, Legislative Herald, 27/07/1993. №318, [void: 01/01/2014]. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/93838?publication=41> (in Georgian)
 11. Criminal Procedure Code of Georgia, Article 24, Parliament of Georgia, Legislative Herald, 20/02/1998, [void: 01/10/2010]. N1251. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/31882?publication=103> (in Georgian)

- ნე 27/07/1993. №318 [ძალადაკარგულია: 01/01/2014]. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/93838?publication=41>
11. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, საკანონმდებლო მაცნე, 20/02/1998. №1251. [ძალადაკარგულია: 01/10/2010]. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/view/31882?publication=103>
 12. გერმანიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html#BJNR006290950BJNG000202311>
 13. ბრანდენბურგის პოლიციის შესახებ კანონი. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: http://bravors.brandenburg.de/gesetze/bbgpolg_2016#33
 14. ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონი ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>
 15. ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონი სპეციალური საგამოძიებო ორგანოს შესახებ. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: http://www.stt.lt/documents/laws/stt_law.pdf
 12. Criminal Procedure Code (StPO) of Germany, [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html#BJNR006290950BJNG000202311> (in English)
 13. Gesetz über die Aufgaben, Befugnisse, Organisation und Zuständigkeit der Polizei im Land Brandenburg (Brandenburgisches Polizeigesetz – BbgPolG) (Law on the Duties, Powers, Organization and Responsibility of the Police in the State of Brandenburg (Brandenburg Police Law – BbgPolG)). [Viewed 20 May 2020]. Available from: http://bravors.brandenburg.de/gesetze/bbgpolg_2016#33 (in German)
 14. Law of Law of the Lithuanian Republic On operational activity. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (in English)
 15. Republic Of Lithuania Law On The Special Investigation Service, May 2, 2000, No.VIII-1649, Vilnius, [Viewed 20 May 2020]. Available from: http://www.stt.lt/documents/laws/stt_law.pdf (in English)

სასამართლო პრაქტიკა:

1. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2015 წლის 31 ივლისის №2/1/572 გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1024>
2. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 23 მაისის №3/2/574 გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II.26. [წვდომის თარიღი: 20 მაისი 2020]. ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1030>

Judicial Practice:

1. Decision of the Second Panel of the Constitutional Court of Georgia №2 / 1/572 on the case: The Public Defender of Georgia v. Parliament of Georgia, 31 July 2015. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1024> (in Georgian)
2. Decision of the Constitutional Court of Georgia №3/2/574 on the case: Citizen of Georgia Giorgi Ugulava v Parliament of Georgia” 23 May 2014, II. 26. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1030> (in Georgian)

Notes:

1. Lortkipanidze, M., 1979. Essays on the History of Georgia. (in Georgian)
2. Bakradze, A., 1977. Prosecutorial Surveillance and Combating Against Crime. (in Georgian)
3. Bazarbayev, A. S., 2011. Forensic fundamentals of operational investigative activities, Bulletin of KazNPU. [viewed 20 May 2020]. Available from: <https://articlekz.com/article/10356> (in Russian)
4. Bakradze, A., 1986. Once again on operative-investigative measures in criminal court proceedings. Soviet Law, 2. (in Georgian)
5. Gvasalia, T., 2019. Operative activities by law enforcement agencies. Tbilisi: Human Rights Education and Monitoring Center (EMC). (in Georgian)
6. Usenashvili, J., 2012. The Problem of Realization of the Right to Inviolability of Private Life during the Operative-Investigative Measures Subject to Court Control. Journal of Law, 2, TSU, Tbilisi: p. 87. (in Georgian)
7. Criminal Procedure Code (StPO) of Germany, eighth section, investigative measures, § 110a Undercover agent Section, 110b Procedure when using a Covert Investigator, § 110c Powers of the Undercover Investigator, 12.09.1950. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.htm#BJNR006290950BJNG000202311> (in English)
8. Law of Law of the Lithuanian Republic On operational activity, 2000, [Viewed 20 May 2020]. Available from: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (in English)
9. The Republic Of Lithuania Criminal Intelligence Law, No. Vilnius, 02.10.2012. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.427828> (in English)
10. Republic Of Lithuania Law On The Special Investigation Service, Article 8. Functions of the Special Investigation Service, May 2, 2000, No.VIII-1649, Vilnius, [Viewed 20 May 2020]. Available from: http://www.stt.lt/documents/laws/stt_law.pdf (in English)
11. Buadze, K. & Mzhavanadze, Z., 2011. Legal bases of operative-investigative activities. Kutaisi: p. 71. (in Georgian)
12. Khodeli, M., 2019. Hidden Observation of Telephone Conversation in Criminal Proceedings (Under Georgian and German Law)). Doctoral Dis-
ertation. Iv. Javakhishvili Tbilisi State University, pp.166-167. (in Georgian)
13. Ibid, p. 162.
14. Lekiasvili, D., 2011. General Opinions on Procedural and Non-Procedural Actions. GTU I International Scientific Conference – Current Problems of Law, Tbilisi: p.148. (In Georgian)
15. Meparishvili, G., 2008. Life and Law. pp. 180-181. (in Georgian)
16. Meparishvili, G., 2007. Life and Law. pp. 38 – 39. (in Georgian)
17. Article 1433, Part II, Subparagraph “A”, Criminal Procedure Code of Georgia. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034> (in Georgian)
18. Zakhartsev, S., 2004. Detective-search measures. St. Petersburg: Legal Center Press, p. 79. (in Georgian)
19. Khodeli, M., 2019. Hidden Observation of Telephone Conversation in Criminal Proceedings (Under Georgian and German Law). Doctoral Disertacion. Iv. Javakhishvili Tbilisi State University, p. 167. (in Georgian)
20. Article 2, Georgian Law on Counterintelligence. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/27364?publication=7> (in Georgian)
21. Buadze, K. & Mzhavanadze, Z., 2011. Legal bases of operative-investigative activities. Kutaisi: p. 145. (in Georgian)
22. Article 24, Criminal Procedure Code of Georgia, Parliament of Georgia, Legislative Herald, 20/02/1998, [void: 01/10/2010].
23. Chapter IV, Police Law of Georgia. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/2047533?publication=26> (in Georgian)
24. Ibid, Article 29. (in Georgian)
25. Gesetz über die Aufgaben, Befugnisse, Organisation und Zuständigkeit der Polizei im Land Brandenburg (Brandenburgisches Polizeigesetz – BbgPolG) (Law on the Duties, Powers, Organization and Responsibility of the Police in the State of Brandenburg (Brandenburg Police Law – Bbg-PolG)), [Viewed 20 May 2020]. Available from: http://bravors.brandenburg.de/gesetze/bbg-polg_2016#33 (in Germany)
26. Gesetz über die Aufgaben, Befugnisse, Organ-

- isation und Zuständigkeit der Polizei im Land Brandenburg (Brandenburgisches Polizeigesetz – BbgPolG) (Law on the Duties, Powers, Organization and Responsibility of the Police in the State of Brandenburg (Brandenburg Police Law – Bbg-PolG)), [Viewed 20 May 2020]. Available from: http://bravors.brandenburg.de/gesetze/bbg-polg_2016#33 (in German)
27. Gesetz über die Aufgaben, Befugnisse, Organisation und Zuständigkeit der Polizei im Land Brandenburg (Brandenburgisches Polizeigesetz – BbgPolG), Section 2, Data Processing, Subsection 1, Data collection, §30 Data collection, part 1-st, [Viewed 20 May 2020] Available from: http://bravors.brandenburg.de/gesetze/bbg-polg_2016#29 (in German)
 28. Mamniashvili, M., Gakhokidze J. & Gabisonia I., 2012. Criminal Procedure of Georgia: Tbilisi: p. 106. (in Georgian)
 29. Order №102 of the Minister of Internal Affairs of Georgia on Approval of the Rules of Procedure of Investigators, Detective Investigators, Detective Assistant Investigators, Detectives, District Inspectors, Law Officers and Analysts, Legislative Herald, 13/12/2019. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4708156?publication=0> (in Georgian)
 30. Order №9 of the Minister of Internal Affairs of Georgia on Approving the Regulations of the Police Department of the Ministry of Internal Affairs of Georgia, Legislative Herald, 01/02/2019. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/4470671?publication=5> (in Georgian)
 31. Article 32, Criminal Procedure Code of Georgia. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034> (in Georgian)
 32. Ibid, Article 34.
 33. Article 25, Organic Law of Georgia on the Prosecutor's Office. [Viewed 20 May 2020]. available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/4382740?publication=4>(in Georgian)
 34. Order №3 of the The General Prosecutor of Georgia on the Determination of the Investigative and Territorial Investigative Subordination of the Criminal Cases, Legislative Herald, 23/08/2019. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/4638682?publication=1> (in Georgian)
 35. Article 34, Part II, Criminal Procedure Code of Georgia. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034> (in Georgian)
 36. Ibid, Chapter IV.
 37. Article 3, Law of Georgia On Operative-Investigatory Activities, Subparagraph V. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/document/view/18472?publication=50> (in Georgian)
 38. Order №102 of the Minister of Internal Affairs of Georgia on Approval of the Rules of Procedure of Investigators, Detective Investigators, Detective Assistant Investigators, Detectives, District Inspectors, Law Officers and Analysts, Legislative Herald. 13/12/2019. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4708156?publication=0> (in Georgian)
 39. Papiashvili, Sh., 1991. Problems of General Methodology of Opening Crimes. Tbilisi: p. 64. (in Georgian)
 40. Article 34, Part I, Criminal Procedure Code of Georgia. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034> (in Georgian)
 41. Papiashvili, Sh., 1991. Problems of General Methodology of Opening Crimes. Tbilisi: p. 58.
 42. Article 100, Criminal Procedure Code of Georgia. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034> (in Georgian)
 43. Ibid, Article 3. (in Georgian)
 44. Decision of the Second Panel of the Constitutional Court of Georgia №2/1/572 on the case: Public Defender of Georgia v. Parliament of Georgia, 31 July 2015. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1024> (in Georgian)
 45. Decision of the Constitutional Court of Georgia №3/2/574 on the case: Citizen of Georgia Giorgi Ugulava v Parliament of Georgia, 23 May 2014. II.26. [Viewed 20 May 2020]. Available from: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1030> (in Georgian)